

Inspectie Overheidsinformatie en
Erfgoed
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Toetsingskader Professionele Organisaties voor Monumentenbehoud

Inleiding

Doel

De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed maakt bij de uitoefening van haar toezichttaak gebruik van een algemeen [toezichtkader](#) en van [toetsingskaders per toezichtveld](#). Het toezicht richt zich op de belangrijkste risico's als gevolg van onvoldoende naleving van wet- en regelgeving en houdt rekening met de eigen verantwoordelijkheid van instellingen en instanties.

In dit toetsingskader werkt de Inspectie uit hoe zij invulling geeft aan het toezicht op Professionele Organisaties voor Monumentenbehoud (POM's). Dit zijn organisaties met meer dan 20 rijksmonumenten in eigendom die deze aantoonbaar op professionele wijze in stand houden. De monumentenzorg heeft baat bij eigenaren die goed voor hun monument zorgen. Met de POM-status wil de rijksoverheid goed eigenaar- en opdrachtgeverschap stimuleren. Voor de organisaties biedt de POM-status voordelen bij de aanvraag voor instandhoudingssubsidie.¹

Doel van het toezicht is om vast te stellen of de aangewezen organisaties na verloop van tijd nog steeds voldoen aan de criteria waaraan zij hun POM-status ontleenen. Het is belangrijk dat POM's hun monumentenbezit ook na verloop van tijd op professionele wijze in stand blijven houden en een voorbeeldfunctie binnen het stelsel blijven vervullen. Met de subsidiëring van POM's zijn aanzienlijke bedragen gemoeid. Het is daarom belangrijk vast te stellen of deze subsidies op de juiste manier worden ingezet en of de voordelen die POM's genieten terecht zijn. De Inspectie wil met het toezicht op de POM's onder meer het volgende bereiken:

- een onafhankelijk oordeel geven of de POM's nog steeds aan de gestelde criteria voldoen;
- POM's stimuleren om hun interne organisatie en kwaliteitsbewaking goed te (blijven) onderhouden en een voorbeeldrol te (blijven) vervullen naar andere monumenteneigenaren;
- een beeld krijgen van de werking van het stelsel met POM's.

Wettelijk kader

De Subsidieregeling instandhouding monumenten (Sim) is het wettelijk kader voor toezicht op POM's. De grondslag voor deze regeling berust op de Erfgoedwet.² In de Sim staan de criteria waar een organisatie aan moet voldoen om als POM te worden aangewezen.³ Op deze criteria is ook dit toetsingskader gebaseerd. De minister van OCW (i.c. de Inspectie) kan een POM vragen aan te tonen dat zij nog steeds voldoet aan de criteria op grond waarvan zij is aangewezen.⁴ Als een POM niet meer voldoet aan de criteria op grond waarvan zij is aangewezen, kan de minister de aanwijzing intrekken.⁵

Indeling

De normen waarop wordt getoetst zijn:

1. Heeft de organisatie nog steeds minimaal 20 rijksmonumenten in eigendom?
2. Is instandhouding van cultureel erfgoed nog steeds een statutaire doelstelling?
3. Is de kwaliteit van de werkzaamheden aan en de omgang met monumenten geborgd?
4. Heeft de professionele omgang met beschermde monumenten een structureel en consistent karakter?
5. Is de organisatie financieel stabiel?
6. Is tenminste 50% van het monumentenbestand in goede staat?
7. Is instandhouding van monumenten nog steeds een hoofdactiviteit? *(NB: dit geldt alleen voor POM's die instandhoudingssubsidie voor woonhuizen aanvragen)*

Om te kunnen vaststellen in hoeverre een organisatie voldoet aan de normen, heeft de Inspectie nadere criteria en indicatoren geformuleerd. De mate waarin aan de norm wordt voldaan, komt tot uitdrukking in de mate waarin de criteria van toepassing zijn. De Inspectie beoordeelt dit aan de hand van de geformuleerde indicatoren. In de uitwerking van de wettelijke normen is aansluiting gezocht

¹ Deze voordelen zijn: voorrang bij de verlening van instandhoudingssubsidie, eenvoudiger subsidieaanvraag, kunnen schuiven met subsidie en, voor bepaalde POM's, de mogelijkheid van subsidie voor woonhuismonumenten.

² Erfgoedwet, art. 7.7, eerste lid.

³ Sim, art. 30 en 31.

⁴ Sim, art. 35, tweede lid.

⁵ Sim, art. 35, eerste lid.

bij de wijze waarop de POM's in het kader van de aanwijzing zijn getoetst, de toelichting op de SIM en de in de beroepsgroep geldende normen.

Doelgroep

Doelgroep van het toezicht zijn de Professionele Organisaties voor Monumentenbehoud (POM's). Jaarlijks kunnen door de minister van OCW nieuwe organisaties als POM worden aangewezen. Zie voor meer informatie over de POM's en een overzicht van de organisaties de informatie op de website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: <https://cultureelerfgoed.nl/dossiers/subsidies/professionele-organisatie-voor-monumentenbehoud>

Monumentenbezit

De organisatie is eigenaar van ten minste twintig beschermde monumenten.
([SIM art.30.2](#))

De status van POM is gericht op de professionalisering van de instandhoudingsketen en bedoeld voor eigenaren met een omvangrijk monumentenbezit. Daarbij is het aantal van twintig rijksmonumenten als minimumaantal gesteld. Het betreft hier ten minste 20 verschillende objectnummers volgens het rijksmonumentenregister.

Criteria	Indicatoren
a) De organisatie heeft tenminste twintig rijksmonumenten waarvan zij juridisch eigenaar of zakelijk gerechtigde is (zoals het recht van erfpacht of het recht van opstal).	De organisatie beschikt over een actuele lijst van rijksmonumenten (inclusief monumentnummers) waarvan zij eigenaar is.

Focus op instandhouding van erfgoed

2 Norm
De organisatie heeft een statutaire doelstelling tot instandhouding van cultureel erfgoed.
([SIM art. 31.1.a](#))

De instandhouding van cultureel erfgoed moet een van de taken van de organisatie zijn omdat de subsidie hiervoor wordt verleend. Dit dient als doelstelling in de statuten opgenomen te zijn.

Criteria	Indicatoren
a) Uit de statuten blijkt dat de instandhouding van cultureel erfgoed nog steeds een doelstelling is.	In de laatste versie van de statuten staat deze doelstelling (of woorden van die strekking) genoemd.

Borging van kwaliteit

De kwaliteit van de uitvoering van werkzaamheden aan rijksmonumenten is geborgd. ([SIM art. 31.1.b](#) en [art. 32.1.b](#))

Kennis en kunde is van cruciaal belang om monumenten te beheren en te behouden. Professionaliteit veronderstelt kennis en kunde bij zowel de beleidsontwikkeling als bij de uitvoering van de werkzaamheden. Het doel is dat de POM's professioneel omgaan met hun rijksmonumenten. Ze kunnen daarmee een voorbeeldfunctie vervullen voor anderen.

Criteria	Indicatoren
a) De wijze waarop de kwaliteit van de werkzaamheden is geborgd is in een beleids- of visiedocument beschreven.	<p>De organisatie beschikt over een actueel vastgesteld beleids- of visiedocument waarin de kwaliteit van de werkzaamheden bij cultureel erfgoed is beschreven, en waarin ten minste wordt ingegaan op de volgende aspecten:</p> <ul style="list-style-type: none">• de toepassing van in de beroepsgroep geldende normen voor werkzaamheden aan rijksmonumenten;• het planmatige onderhoud van rijksmonumenten;• het verrichten van cultuurhistorisch onderzoek bij ingrijpende werkzaamheden;• de beschikking over en organisatie van structurele deskundigheid bij de uitvoering van werkzaamheden aan rijksmonumenten.
b) De kwaliteit van de werkzaamheden is ook in de praktijk geborgd.	<ol style="list-style-type: none">1. De organisatie past de in de beroepsgroep geldende normen toe voor werkzaamheden aan rijksmonumenten;2. De organisatie voert planmatig onderhoud uit aan rijksmonumenten;3. De organisatie verricht, waar nodig, cultuurhistorisch onderzoek; en4. De organisatie heeft de beschikking over en organiseert structurele deskundigheid bij de uitvoering van werkzaamheden aan rijksmonumenten.

Vasthouden van professionaliteit

De professionele omgang met beschermde monumenten heeft een structureel en consistent karakter. ([SIM art. 31.1.c](#))

Belangrijk is dat de organisatie kan aantonen dat zij ook over langere termijn de kwaliteit op hoog niveau kan houden. Van POM's mag worden verwacht dat zij zich steeds blijven inspannen om na te gaan waar de kwaliteit eventueel nog verder kan worden verhoogd. Dit geldt zowel voor het beleid als voor de uitvoering van de werkzaamheden.

Criteria	Indicatoren
a) De professionele omgang met monumenten is sinds de aanwijzing op hetzelfde of een hoger niveau.	<ol style="list-style-type: none">1. De organisatie toont op basis van het beleids- of visiedocument én aan de hand van de bovengenoemde vier aspecten (art. 32.1.b.1 t/m 4) aan dat de professionele omgang met rijksmonumenten sinds het verkrijgen van de POM-status een structureel en consistent karakter heeft.2. De organisatie laat zien op welke punten zij de kwaliteit van beleid en uitvoering heeft verbeterd.

Financiën op orde

5 Norm
De organisatie is financieel stabiel.
([SIM art. 31.1.d](#))

Goed financieel beheer is een belangrijk element van professionaliteit. Dit is een voorwaarde voor de continuïteit van de organisatie en voor de continuïteit en kwaliteit van de werkzaamheden. Het is een publiek belang dat een POM op een verantwoorde wijze omgaat met zijn rijksmonumenten, maar ook met de verkregen publieke gelden.

Criteria	Indicatoren
a) De organisatie is zowel over de afgelopen 4 jaar als op het moment van beoordeling financieel stabiel, heeft de belangrijkste risico's voor de continuïteit in beeld en heeft de nodige voorzieningen getroffen om deze risico's te beperken.	<ol style="list-style-type: none">1. De organisatie beschikt over goedkeurende accountsverklaring(en), zonder opmerkingen over de continuïteit, over de afgelopen 4 jaar;2. De jaarrekeningen bevatten een toelichting op de continuïteit van de organisatie en de belangrijkste risico's;3. Er is een visie op het financieel beleid, waarin ten minste wordt ingegaan op de belangrijkste bronnen van inkomsten en verwachte grote investeringen voor de komende 4 jaar;4. Bij verhuur / verpachten van panden heeft de organisatie leegstandbeleid ontwikkeld;5. De organisatie heeft een overzicht van de instandhoudingsbehoefte en uitgaven per rijksmonument.6. De organisatie reserveert en besteedt voldoende gelden voor het onderhoud van zijn rijksmonumenten.

Rijksmonumenten in goede staat

- 6 Norm**
Ten minste de helft van het aantal rijksmonumenten waarvan de organisatie eigenaar is, is in goede staat.
([SIM art. 31.1.e](#))

De professionele werkwijze moet leiden tot een substantieel aantal in goede staat verkerende monumenten. Het percentage van 50% is gekozen omdat sommige POM-organisaties regelmatig monumenten in slechte staat kopen om deze te restaureren, en dus relatief veel rijksmonumenten in een matige of slechte staat kunnen hebben. Door de staat van de monumenten goed te monitoren kan een POM laten zien dat ze restauratieachterstanden voorkomt.

Criteria	Indicatoren
a) De organisatie beschikt over een overzicht waaruit blijkt dat de staat van ten minste de helft van de rijksmonumenten waarvan zij eigenaar is goed is.	De organisatie beschikt over een overzicht van de staat van al haar rijksmonumenten; Uit deze lijst blijkt dat ten minste de helft van het aantal monumenten in goede staat is.
b) De goede staat moet blijken uit geobjectiveerde waarnemingen.	De organisatie beschikt over geobjectiveerde waarnemingen die de goede staat van de rijksmonumenten kunnen aantonen, zoals: <ul style="list-style-type: none">• rapporten van een erkende professionele beoordelingsinstantie; of• rapporten van ter zake deskundigen binnen de eigen organisatie.

Instandhouding van monumenten centraal

- 7 Norm**
Het in stand houden van monumenten is een hoofdactiviteit van de organisatie
([SIM art. 30.3](#) en [art. 31.2](#) jo. [art. 12.2, onder b](#))

Alleen als het in stand houden van rijksmonumenten een hoofdactiviteit van de organisatie is, kan een POM aanspraak maken op subsidie voor de instandhouding van woonhuismonumenten in haar bezit. De Inspectie toetst daarom alleen bij POM's die instandhoudingssubsidie voor hun woonhuismonumenten aanvragen aan deze norm.

Criteria	Indicatoren
a) De organisatie besteedt structureel 40% of meer van haar feitelijke werkzaamheden aan monumentenzorg.	<ol style="list-style-type: none">1. In (de bijlage bij) het aanwijzingsbesluit staat vermeld dat instandhouding van monumenten een hoofdactiviteit is.2. De organisatie toont aan de hand van documenten aan dat zij nog steeds ten minste 40% van haar activiteiten aan de instandhouding van monumenten besteedt. Hierbij kan worden gedacht aan een activiteitenoverzicht, jaarverslagen, jaarrekeningen, inzet personeel en/of financiële middelen.

Colofon

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

Postbus 16478
2500 BL Den Haag

www.inspectie-oe.nl

maart 2019